

HÁMORI BÉLA

1908–1981

Amikor tragikus hirtelenséggel itthagytott bennünket, éppen negyedszázada szolgálta a nemzeti könyvtár ügyét. Működése szolgálat volt, a szó legigazibb értelmében: párt- és állami vezetőként, nyugdíjasként egyaránt az Országos Széchényi Könyvtár, a magyar könyvtárügy érdekében, javára dolgozott.

Ahhoz a nemzedékhez tartozott, amelynek tagjait a felszabadulás, a kulturális forradalom új pályára lendítette. Munkásmozgalmunk egyik nagy hagyományú központjában, Miskolcon született. Munkáscsaládból származott, munkáját maga is munkásként kezdte. Számos más, tehetséges munkáshoz hasonlóan az ő számára is a felszabadulás utáni társadalmi átalakulás tette lehetővé, hogy továbbtanuljon, diplomát szerezzen. Felsőfokú könyvtárosi képezésével 1951-ben az Országos Tervhivatalba került, ahol az ő nevéhez fűződik a könyvtár továbbfejlődésének a megalapozása, a bibliográfiai-információs munka kifejlesztése, társszerkesztője volt a Tervgazdasági statisztikai és számviteli bibliográfia köteteinek. Tehetsége és felelősségérzete sarkallta arra, hogy könyvtára falain túlnyúló érdeklődést tanúsítson a könyvtárügy országos gondjai iránt, s fokozatosan bekapcsolódjék megoldásuk elősegítésébe. Szakmai ismeretei és a munkás-paraszt hatalom iránti töretlen hűsége tette alkalmassá arra, hogy 1957 elején az Országos Széchényi Könyvtár miniszteri biztosává nevezzék ki. Olyan időszakban került a nemzeti könyvtár élére, amikor az válsághelyzetben volt, az évek óta lappangó belső vezetői

ellentéteket, a funkcióbeli, szemléleti és szervezeti zavarokat az ellenforradalom kiélezte, elmélyítette, a könyvtár szinte a csőd szélére került. Hámori Béla előbb miniszteri biztosként, majd osztály-, nem sokkal később: főosztályvezetőként és egyúttal párttitkárként segített kivezetni a könyvtárat belső meghasonlottságából, majd a könyvtár vezetésének részeseként higgadt, de energikus és következetes magatartásával, példamutató szervezői tevékenységével jelentékeny mértékben hozzájárult a mai szocialista nemzeti könyvtár alapjainak a lerakásához.

Hámori elvtárs, aki 1947-ben lépett a Magyar Kommunista Párt sorai-
ba, 1957-től egészen 1970-ig titkára az Országos Széchényi Könyvtár párt-
szervezetének. Párttitkári tevékenységével nemcsak az intézet szervezeté-
nek és működésének konszolidációjához járult hozzá, hanem az ő érdeme
a pártélet, a pártmunka újjászervezése is. Párttitkári munkássága sokoldalú
és eredményes: jelentékeny erőfeszítéseket tett a pártszervezet fejlesztése,
politikai irányító-ellenőrző szerepének megszilárdítása, a pártépítés kibon-
takoztatása érdekében. Mint párttitkár, nagyban hozzájárult a könyvtáron
belüli egészséges légkör kialakulásához, alkotó módon együttműködött a
könyvtár állami vezetésével, jó kapcsolatokat épített ki a felsőbb párt-
szervekkel, de ugyanakkor legalább ekkora gondot fordított arra, hogy
állandóan nyomon kísérje a könyvtár dolgozóinak — párttagoknak és
pártonkívülieknek, beosztottnak és vezetőknek — a pályáját, egyéni sor-
sát, és gondjaikon-bajaikon párttitkári kötelezettségeit meghaladó mély hu-
manizmussal igyekezett enyhíteni.

De nemcsak párttitkár volt, hanem mindenekelőtt vezető, szakmai ve-
zető is. Hámori Béla 1958-ban vette át az Országos Széchényi Könyvtár
akkor megalakult IV. Könyvforgalmi Főosztályának a vezetését, és látta
el egészen nyugdíjba vonulásáig, 1972-ig. Egy szakmai vezető munkásságát
nemcsak kitüntetései jelzik (Hámori elvtárs egyébként három ízben kapott
kormánykitüntetést), hanem — talán sokkal közvetlenebbül — azok a
sikerek minősítik, amelyeket az általa vezetett területek kivívtak. Hámori
Béla irányításához 15 éves főosztályvezetői tevékenysége során lényegében
ugyanazok az osztályok tartoztak. Ezeknek — és ami ennél sokkal fonto-
sabb: az általuk gondozott, a magyar könyvtári rendszer egészét befolyá-
soló központi szolgáltatásoknak a lépésváltásán mérhető a legszemlélete-
sebben a fejlődés. Talán még munkás korában sajátította el a jó munka
feltételeit: a feladatok gyors és hajszálpontos teljesítését, a segítőkész
együttműködést. Ezt követelte meg munkatársaitól, és erre adott szemé-
lyes példát is. Nem kis mértékben ennek köszönhető, hogy az általa irányí-
tott főosztály az ellenforradalom okozta megrázkódtatások után elsőként
kovácsolódott egységes szellemű kollektívává, s vállalkozhatott új, fejleszté-
si feladatok elvégzésére. A munka az alapok lerakásával kezdődött: az
osztályokon új ügyrendi, ügyviteli, szerkesztési szabályzatok készültek,
meggyorsult a kötelezpéldányok országcs elosztása, a nemzeti tulajdonba
vett könyvek feldolgozása, felszámolódtott a könyvtárközi kölcsönzés és a
külföldi könyvek és időszaki kiadványok központi katalógusának restan-
ciája. Az elemi bajok felszámolása után vehette kezdetét az igazi munka:
a kötelezpéldány-szolgáltatás vonatkozásában a nyomdák szélesebb körű,
és szigorúbb ellenőrzése, az ellenőrzés kiterjesztése a sokszorosító üzemekre,

új kötelempéldány-szolgáltatási jogszabály előkészítése. Jelentős előrelépés történt a nemzetközi csereszolgálat munkájában is. Az ellenforradalmat követő esztendőkből, amikor hazánk nemzetközi kapcsolatainak jelentős része átmenetileg megszakadt, nemcsak kulturális, hanem külpolitikai érdek is volt nemzetközi cserekapcsolataink ápolása. Ennek tükrében nem kell bővebben magyarázni, milyen jelentős eredménynek minősíthető, hogy könyvtárunk már a hatvanas évek elején 60 ország 400 intézményével állott rendszeres cserekapcsolatban, közöttük nem kis számban nyugati könyvtárakkal. Vagy, hogy — ugyancsak a hatvanas évek első felében — magyar szervezésben, UNESCO támogatással, Budapesten nemzetközi konferenciát rendezhettünk a nemzeti könyvtárak kiadványcsere-kapcsolatairól. De eredmények születtek a Hámori elvtárs vezette Könyvforgalmi Főosztály egyéb osztályain is: átszerveződött a külföldi könyvek és folyóiratok központi katalógusának a munkája, sőt a szakmai közvélemény által régtől sürgetett kurrens tájékoztató kiadványok megindítására is sikerült sort keríteni, 1961-től kezdve évente megjelent az Országos Gyarapodási Jegyzék, 1962-től kezdve pedig mindmáig kétéves ciklusokban lát napvilágot a Kurrens külföldi folyóiratok a magyar könyvtárakban c. lelőhelyjegyzék. Szólni kell a könyvtárközi kölcsönzési szolgálatról is, amely ugyancsak átalakította munkaszervezetét, és létrehozta a könyvtárközi kölcsönzés országos rendszerét, és nem maradhat említetlenül a fölőpéldányközpont (akkori nevén: könyvelosztó) sem, amely meggyorsította a nemzeti tulajdonba vett könyvtári anyag újraelosztását, hozzájárult a még ma is használatos tárolóhelyek megszerzéséhez. Külön méltánylást érdemel a közművelődési könyvtárak elavult és fölőpéldányainak begyűjtése, hiszen közel egymillió kötet begyűjtéséről és feldolgozásáról volt szó. Egy másik vállalkozás — a most, 20 évvel később megvalósulófélben levő országos tárolókönyvtár — objektív okokból maradt torzóban, a kezdeményezés és tervezés érdeme azonban a Könyvforgalmi Főosztályt illeti.

Hámori elvtárs pártmunkásként és állami vezetőként egyaránt megállta a helyét: épített és alkotott. Ezt tette 1972-ben történt nyugdíjba vonulása után is, nem vonult vissza a pártmunkától, sőt tevékenyen, tapasztalatait, politikai éleslátását hasznosítva vett részt pártcsoportja munkájában. De könyvtárosként sem vált meg a nemzeti könyvtártól, korábbi munkaterületéből egy kicsi, de fontos részterület gondozását vállalta magára. Talán a kötelempéldány-szolgáltatás állt szívéhez a legközelebb, talán meg akarta mutatni, hogyan kell az „aprómunkát” mintaszerűen végezni. Tagadhatatlan tény, hogy nyugdíjasként vállalt feladatkörét messze túlteljesítette: egy-egy nyomda, sokszorosító üzem kötelempéldány-szolgáltatásának ellenőrzése szerényen számítva is többórás munka. Hámori Béla évente 150 nyomdát, sokszorosító üzemet ellenőrzött. Pontosan és szigorúan dolgozott, 73 éves fejjel, az utolsó óráig, mindhalálig.

Ilyen embernek láttuk. Hadd tegyem hozzá: hallgatag és zárkózott is volt. Nem közügyekben, mert ezekkel kapcsolatban sohasem titkolta véleményét, önmagáról azonban nem beszélt. Pedig színes, jó és rossz élményekben egyaránt gazdag életéről jó lett volna közelebbit is tudni. Azt hittük, van még időnk, hogy egyszer kifaggassuk, tanulságul magunk és utódaink

számára. Tragikusan, helyrehozhatatlanul tévedtünk. Eredményeinek titka azonban megfejtetten világlik előttünk: igazi kommunista volt.

Amikor az Országos Széchényi Könyvtár dolgozója, állami és társadalmi vezetője, pártvezetősége és pártcsoportja nevében búcsút veszek tőle, jó lelkiismerettel mondhatom: emléke a nemzeti könyvtár történetében és dolgozóinak emlékezetében megőrződik.

Zircz Péter

A temetésen elhangzott búcsúbeszéd.